

عراق بهترین گزینه برای میانجیگری بین ایران و آمریکا است

به قلم فرهاد علاءالدین (/fa/experts/frhad-laaldyn/)

۱۹ ژوئیه ۲۰۱۹

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/iraq-best-option-mediate-between-iran-and-united-states

العربية (/ar/policy-analysis/afdl-khyarat-alwsatt-byn-ayran-walwlayat-almthdt-hw-alraq/)

درباره نویسنده

فرهاد علاءالدین (/fa/experts/frhad-laaldyn/)

فرهاد علاءالدین رئیس شورای مشورتی عراق پیش از این مشاور سیاسی برهم صالح رئیس‌جمهوری و مشاور سیاسی فؤاد معصوم رئیس‌جمهوری سابق این کشور از سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۱۸ بوده است. از سال ۲۰۰۹ تا ۲۰۱۱ در مقام رئیس ستاد نخست‌وزیر دولت اقلیم کردستان و سپس از ۲۰۱۱ تا ۲۰۱۲ به عنوان مشاور ارشد نخست‌وزیر دولت اقلیم کردستان خدمت کرده است. علاءالدین همچنین رئیس هیأت مدیره «مرکز الرافدین برای دیالوگ» است. او نویسنده است و از ناظران مناسبات سیاسی عراق و کردستان و مدرک کارشناسی ارشد خود را در رشته «رهبری برای نوآوری و تغییر» از دانشگاه سنت جان در یورک اخذ کرده است.

تحلیل کوتاه

پس از آن‌که دیدار آیت‌الله خامنه‌ای رهبر ایران با شینزو آبه نخست‌وزیر ژاپن در ۱۳ ژوئن به نتایج دلخواه نرسید روشن شد که ایالات متحده و ایران به بن‌بستی رسیده‌اند که راه‌حل چندانی برای آن پیدا نیست. با این حال ناظران عمدتاً باور داشتند که این وضعیت پایدار نخواهد بود.

مناقشه موجود یکی از این دو نتیجه را به دنبال خواهد داشت: یا تنش کامل و جنگ تمام‌عیار و یا راه‌حلی صلح‌آمیز از طریق گفت‌وگو. نقش طرف سوم که قرار است مذاکرات را مدیریت کند در تعیین این‌که کدام یک از دو نتیجه یادشده به دست خواهد آمد نقشی اساسی است. در میان گزینه‌های اندک‌شمار و عملاً موجود برای این نقش عراق که هم از روابط با دو طرف برخوردار است و هم حفظ صلح از سوی هر دو عمیقاً به نفع آن است بهترین نامزد برای کمک به ایجاد گفت‌وگو میان دو دولت ایران و آمریکا است.

در چند هفته گذشته ایالات متحده و ایران هر دو به اقدامات تنش‌آمیز ادامه داده‌اند. سقوط پهپاد تجسس آمریکا به دست ایرانی‌ها در تاریخ ۲۰ ژوئن و وضع تحریم‌های جدید بر ضد رهبر ایران و چند مقام نظامی ارشد سپاه پاسداران از سوی آمریکا در تاریخ ۲۴ ژوئن و اعلام رئیس‌جمهور ترامپ مبنی بر این‌که ایالات متحده یک پهپاد ایرانی را ساقط کرده گره بن‌بست موجود را سخت‌تر کرده است.

روشن است که ایران آسیب دیده است. ظرفیت ایران برای صدور نفت به زیر پانصد هزار بشکه در روز رسیده در حالی‌که حداقل صادرات نفت لازم برای سرپا نگه‌داشتن اقتصاد این کشور یک و نیم میلیون بشکه در روز است. مقامات ایرانی در اظهارات خود به صراحت گفته‌اند اگر نتوانند نفت صادر کنند دیگر کشورهای منطقه نیز نخواهند توانست گم شدن یک نفت‌کش اماراتی در تنگه هرمز در جریان هفته گذشته نشان می‌دهد که این تهدید ایران توخالی نیست. همزمان ایالات متحده این بازی را با تأکید بر سیاست «فشار حداکثری» بر اقتصاد ایران از طریق تحریم‌ها ادامه می‌دهد. دولت آمریکا می‌داند که پیامدهای این تحریم‌ها بر اقتصاد ایران ویران‌کننده است و ظاهراً قصد دارد تحریم‌ها را با استفاده از تمامی امکانات خود دنبال کند.

با وجود این تحولات آمریکا مکرراً بر تمایل خود به مذاکره با ایرانی‌ها تأکید کرده است. ایران به طور کلی درخواست‌ها برای گفت‌وگو را رد کرده گرچه در چند روز گذشته جواد ظریف وزیر خارجه ایران خاطرنشان ساخته که این کشور در صورتی که تحریم‌ها به طور دائمی برداشته شود حاضر است با آمریکا در خصوص بازرسی‌های اتمی مذاکره کند. ایران می‌گوید دلیل عدم تمایل‌اش به مذاکره این است که پس از خروج آمریکا از برجام تضمینی نیست که واشنگتن به یک راه‌حل توافق‌شده و یا یک توافق امضاشده پایبند بماند. با این حال هر دو طرف هنوز نشان می‌دهند که در صورت فراهم شدن شرایط مناسب و ارائه تضمین‌هایی روشن که هر دو را راضی کند حاضر به

مسئله اصلی آن وقت انتخاب نهادی است که هر دو طرف بتوانند برای رسیدن به سازش با آن کار کنند با وجود ناکامی تلاش‌های ژاپنی‌ها در ایفای نقش میانجی هنوز هم دو کشور دیگر هستند که قادرند این نقش را بر عهده دیگر گیرند: عراق و روسیه. روسیه می‌تواند در موقعیت خوبی به عنوان میانجی قرار داشته باشد. رئیس‌جمهور پوتین هم مورد احترام رئیس‌جمهور ترامپ است و هم رهبری ایران. روسیه همچنین متحد ایران است و در مناقشات زیادی در گذشته از ایران حمایت کرده است. ایران حرف روسیه را می‌پذیرد و با این کشور در خصوص چند مسئله راهبردی مثل سوریه و برجام از نزدیک همکاری می‌کند. هرچند همه در ایالات متحده رئیس‌جمهور پوتین را لزوماً دوست ندارند اما رئیس‌جمهور ترامپ از تحسین رئیس‌جمهور روسیه و از گفت‌وگو درباره روابط خوب کاری‌شان ابایی ندارد. این احتمال وجود دارد که اگر پوتین بتواند ایرانی‌ها را پشت میز مذاکره بنشاند رئیس‌جمهور ترامپ حرف او را بشنود و با او در این زمینه همکاری کند.

اما روسیه مذاکرات را بدون چشمداشت به راه نخواهد انداخت. روسیه با آمریکا در زمینه فروش تسلیحات و موشک‌های بالستیک رقابت دارد هر دو در عرصه انرژی و تسلط ژئوپلیتیک بر منطقه با هم درگیرند و ایالات متحده روسیه را به خاطر مناقشه شبه‌جزیره کریمه تحریم کرده است. در نتیجه میانجیگری روسیه بهای گزافی خواهد داشت که ممکن است بیش از آن باشد که رئیس‌جمهور ترامپ بتواند یا بخواهد حاضر به پرداختش باشد.

این نکات منفی فایده‌های میانجیگری عراق را برجسته می‌کند: تفاوت اساسی در میانجیگری عراق و روسیه این است که دستیابی به یک راه‌حل صلح‌آمیز در مناقشه میان آمریکا و ایران به نفع عراق نیز هست. در واقع در تشدید این مناقشه عراق بیش از همه صدمه خواهد دید و در دستیابی به یک توافق صلح‌آمیز بیش از همه سود خواهد برد.

در کل دولت فعلی عراق – به رهبری رئیس‌جمهور برهم صالح و همراهی نخست‌وزیر عادل المهدی – تلاش دارد که جایگاه عراق را در نقشه دیپلماسی خاورمیانه و جهان تقویت کند. هر دو رهبر چندین بار به کشورهای همسایه سفر کرده‌اند و توافق‌هایی تجاری در منطقه و نیز با بخش‌هایی از اروپا امضا کرده‌اند. آخرین سفر رئیس‌جمهور صالح به بریتانیا بود که در آنجا با ترزا می نخست‌وزیر و ملکه بریتانیا دیدار کرد. سفری که نشانه‌های مهم از ارتقای فزاینده جایگاه عراق در عرصه دیپلماسی جهانی به حساب می‌آید. عراق همچنین از طریق حوزه علمیه نجف نفوذ بی‌نظیری در داخل ایران دارد. آیت‌الله سیستانی که میلیون‌ها پیرو در داخل ایران دارد و با مصائب مردم ایران آشناست و با ایرانیان همدردی می‌کند می‌تواند با حمایت از میانجیگری عراق این فرایند را به شکل قابل‌توجهی قوت بخشد. علاوه بر این عراق با ایران و آمریکا همکاری راهبردی دارد و هر دو کشور در عراق دارای منافع کلان هستند که نیاز دارند از آن‌ها حمایت و حفاظت کنند. عراق حجم کلانی از گاز و برق مورد نیاز خود را از ایران می‌خرد و نیز کالاهای بسیار دیگری از جمله مواد غذایی مواد ساختمانی قطعات یدکی اتومبیل و امثال آن را از ایران وارد می‌کند. میزان تجارت بین دو کشور به ۱۲ میلیارد دلار در سال می‌رسد و حسن روحانی رئیس‌جمهور ایران می‌گوید که این رقم می‌تواند به ۲۰ میلیارد دلار افزایش یابد. آمریکا به عنوان شریک استراتژیک عراق در جنگ با داعش عمل کرده و کمپانی‌های بزرگ آمریکایی مثل بوئینگ جنرال الکتریک و اکسون موبیل هم به شکلی گسترده در عراق حضور دارند. اکسون موبیل قرار است معامله‌ای به ارزش ۵۳ میلیارد دلار با دولت عراق امضا کند. افزون بر این ایالات متحده به توسعه توانمندی‌های فنی نیروهای مسلح عراق کمک‌های بزرگی می‌کند و در بازسازی و ایجاد ثبات در مناطق آزادشده از دست داعش سهم عمده‌ای دارد.

از زمان آغاز برخوردها میان ایران و ایالات متحده عراق با وجود فشارهای سنگین از هر دو طرف توانسته محتاطانه قدم بردارد و موضع مستقل خود را حفظ کند. ایرانی‌ها در موارد بسیاری از دولت عراق خواسته‌اند تا برای کم کردن اثرات تحریم‌ها بر ایران به اقداماتی نظیر کاهش تولید نفت روی آورد اما دولت عراق از قبول این درخواست‌ها خودداری کرده است. آمریکایی‌ها نیز به نوبه خود تلاش کرده‌اند عراق را وادارند که خرید گاز و برق از ایران را متوقف کند اما دولت عراق تصریح کرده که به خرید این دو کالا از ایران و حفظ روابط تجاری خود با این کشور نیاز دارد.

تلاش‌های عراق برای حفظ بی‌طرفی با سیاست تازه دولت عراق مبنی بر طرح «اول عراق» همخوان است. کارکرد این راهبرد به دلیل روابط و همکاری کامل میان سه رهبر کشور – رئیس‌جمهور نخست‌وزیر و رئیس مجلس – ممکن شده است. در میانه آشوبی که معمولاً بر سیاست عراق حاکم است این سه نفر نیرویی مستحکم شکل داده‌اند و قادر بوده‌اند که از کشمکش‌های سیاسی روزانه فاصله بگیرند و برای اجرای ماموریتی که از سوی مردم عراق به آن‌ها محول شده وجداناً بکوشند. آن‌ها همچنین برای حفظ حاکمیت عراق و تقویت استقلال آن و محافظت از آن در برابر هر گونه نفوذ از سوی آمریکا و ایران با سرسختی تلاش می‌کنند.

دولت جدید در بغداد غنیمتی برای مذاکرات خواهد بود چرا که کمک به راه‌اندازی چنین گفت‌وگو‌هایی میان ایران و آمریکا و موفقیت آن به روشنی در راستای منافع عراق است. به این دلیل این توصیه خوبی به ایران و آمریکا است که اجازه دهند عراق نقش میانجی را برای

این مقاله در تریبون آزاد فکره از ستون‌های بخش عربی وبسایت انستیتو واشنگتن منتشر شده است. نظرات بیان‌شده از سوی نویسندگان این تریبون آرای شخصی هر یک از نویسندگان است و لزوماً مورد تایید انستیتو کارمندان آن هیئت‌امنا و هیئت مشاوران آن نیست.

RECOMMENDED

BRIEF ANALYSIS

Iran Takes Next Steps on Rocket Technology

فوریه ۲۰۲۲

Farzin Nadimi

(/policy-analysis/iran-takes-next-steps-rocket-technology)

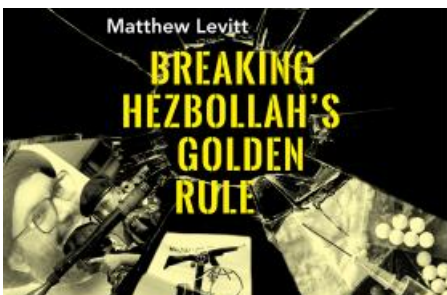
BRIEF ANALYSIS

Saudi Arabia Adjusts Its History, Diminishing the Role of Wahhabism

فوریه ۲۰۲۲

Simon Henderson

(/policy-analysis/saudi-arabia-adjusts-its-history-diminishing-role-wahhabism)

ARTICLES & TESTIMONY

Podcast: Breaking Hezbollah's Golden Rule

فوریه ۲۰۲۲

◆
Matthew Levitt

(/policy-analysis/podcast-breaking-hezbollahs-golden-rule)